

A MESEHALLGATÁS

AKADÁLY NÉLKÜL

modul adaptációja
súlyos hallássérült tanulók
együttneveléséhez

**SZÖVEGÉRTÉS-
SZÖVEGALKOTÁS**

BESZ-IV-AdS

A modult készítette:

Gerle Edit

Az adaptációt készítette:

Szekeres Ágota, Szendrődi Szilvia

SULI NOVA
Köznevelési, Fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Központ

Magyarország célba ér

A modul célja	A belső képalkotás, a képi ábrázolás fejlesztése Az irodalmi művek iránti fogékonyság alakítása Konfliktusok, szorongások feldolgozásának elősegítése mesehallgatás segítségével.
Időkeret	A mesehallgatás időtartama: a tanítás elején vagy végén napi 15-20 perc
Ajánlott korosztály	6–9 év
Modulkapcsolódási pontok	<i>Tágabb környezetben</i> NAT 2003: A társas-társadalmi együttműködéshez szükséges szóbeli nyelvi képességek fejlesztése. Szókincsfejlesztés, beszédbátorság növelése <i>Szűkebb környezetben</i> Szóbeli szövegalkotás és szövegértés fejlesztése, metakommunikációs eszközök fejlesztése. Az együttműködés és a tolerancia fejlesztését célzó szociális kompetencia modulok
A képességfejlesztés fókuszai	a) Nyelvi kommunikáció fejlesztése b) Olvasás-szövegértés (magyar nyelv és irodalom): beszédbátorság növelése, a mese szövegének befogadása, értelmezése. Eljátszás esetén: kapcsolattartás a társakkal. A közösséggel. A gyermek anyanyelvének lelki gazdagságában való megragadása c) Ember és társadalom: kommunikáció d) Információs és kommunikációs technológia: megismerési képességek; megfigyelési és kifejezőképesség komplex fejlesztése

AJÁNLÁS

A mesehallgatás idejét – bensőségessége miatt – érdemes elkülöníteni a tanulás más formáitól. Legyen a teremben *meseszék*, legyen *mesesarok*, ahol a gyerekek és a tanító kötetlenebbül helyezkedhetnek el. (Ez lehet a beszélgetőkör helye is, esetleg szőnyeggel, a szőnyegen a szülők által varrt ülőpárnákkal.)

A tanító, ha lehet, „fejből” meséljen! Hiszen az otthon memorizált, belsőleg is átélt szöveg közvetlenebbül, mélyebben hat a gyermekekre. A fejből mesélés másik előnye, hogy a mese mondása közben jobban megfigyelhetők, észrevehetőbbek a gyermeki arc rezdülései. Ez segíti a tanítót abban, hogy a mese részleteit hol mondja kifejezőbben, részletesebben. Szorosabb kapcsolat szövődik a hallgatóság és a mesélő között.

A MESEHALLGATÁST KÖVETŐ AJÁNLOTT TEVÉKENYSÉGEK

A történetek lerajzolása, lefestése, szabadon hagyva a gyermeki fantáziát

Kézműves tevékenységek: agyagozás, gyurmázás, applikációs képek készítése, képeskönyv rajzolása a mesékről

A siket gyerek szókincsben, szövegértésben, elvont gondolkodásban gyakran erősen elmarad halló társaitól. Ezért gyakran még az igen egyszerű mesék megértése is gondot jelent számára. Az a sajátos nyelvezet pedig, ami a népmesei világot jellemzi, szinte egyáltalán nem ismert

a számára. Ennek beépítése igen hosszú, évekig tartó fejlesztő munka eredménye lehet, de sok gyerek még ekkor sem képes eljutni az önálló, maradéktalan megértés szintjére.

Szintén igen nehéz dolog számukra a mese tanulásának, a mese által közvetített erkölcsi tartalmaknak az önálló megértése. Ez nagyon hosszú ideig csak tanári segítséggel, irányítással lehetséges (de vannak olyan mesék, amelyeket még így sem képesek értelmezni).

Mindezek mellett a napi mesehallgatás számukra is fejlesztő hatású lehet.

- Figyeljünk arra, hogy a siket tanuló úgy üljön a beszélgetőkörben, hogy jól lássa az arcunkat, támaszkodni tudjon a szájról olvasási képre.
- Ellenőrizzük, hogy hallókészüléke működik-e, ha kell, használjunk adó-vevő készüléket.
- Iktassunk be olyan napokat, amikor nagyon egyszerű, néhány mondatból álló, a gyerekek mindennapi életéhez kapcsolódó történeteket mesélünk, mert ezek önálló értelmezésében a siket tanuló is sikeres lehet.
- Meséljünk olyan könyvekből is, ahol sok kép támogatja a megértést.
- A meséket színes hanglejtéssel, gesztusokkal, mimikával kísérik.
- Készítsünk előre rajzokat vagy egyszerű bábokat a történethez, hogy ezzel is támogassuk a megértést. (Ha ezeket a rajzokat a többi gyerekeknek nem szeretnénk megmutatni, hogy ne gátolja saját fantáziájukat, akkor meséljük el külön egyszerűsített formában a hallássérült gyerekeknek a történetet – amíg a többiek elkezdik a kézműves munkát –, és ekkor mutassuk meg a rajzokat is. Nem baj, ha bizonyos kevésbé fontos részleteket, fordulatokat itt már kihagyunk a történetből. Törekedjünk arra, hogy egyszerűbb mondat szerkezeteket használjunk. Kérdésekkel ellenőrizzük a megértést. Ekkor sort keríthetünk arra is, hogy segítsük a gyereket az ok-okozati összefüggések, mélyebb tartalmak megértésében).
- Ha olyan mese következik a napi mesehallgatás során, amelynek értelmezése rendkívül fontos (pl. csoportépítés, szabálytartás, közelgő ünnepek szempontjából), akkor kérhetjük a szülő vagy a gyógypedagógus segítségét a megértéshez. Adjuk nekik oda a feldolgozandó történetet, és ők már elmesélhetik, megbeszélhetik azt, mielőtt a siket gyerek a többiekkel együtt is meghallgatná. Ekkor sokkal hatékonyabban tud részt venni a gyerek a mesehallgatást követő feladatokban.
- A jól megszervezett dramatikus és bábjátékok szintén segítik a megértést.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Szöveggyűjtemény a napi mesehallgatáshoz

A Tanítói kézikönyv Mesehallgatás című fejezete

Urbánné Deres Judit (szerk.): *Ajánlások nagyothalló gyermekek, tanulók kompetencia alapú fejlesztéséhez. Szövegértés-szövegalkotás. sulinova Kht., Budapest, 2006.*

Nagyné Tóth Ibolya (szerk.): *Ajánlások súlyos hallássérült gyermekek, tanulók kompetencia alapú fejlesztéséhez. Szövegértés-szövegalkotás. sulinova Kht., Budapest, 2006.*

Urbánné Deres Judit (szerk.): *Ajánlások nagyothalló gyermekek, tanulók kompetencia alapú fejlesztéséhez. Szövegértés-szövegalkotás. sulinova Kht., Budapest, 2006.*

Nagyné Heidenwolf Erzsébet (szerk.): *Ajánlások súlyos hallássérült gyermekek, tanulók kompetencia alapú fejlesztéséhez. Szövegértés-szövegalkotás. sulinova Kht., Budapest, 2006.*

A FELDOLGOZÁS MENETE

A mintaként szolgáló mese példát ad arra, hogyan lehet a napi mesehallgatást megszervezni, különböző, hozzá kapcsolódó tevékenységekkel tovább alakítani.

A mesehallgatás mindig a nap végén szerepeljen. Zárja le a tanulási időszakot, hogy a gyermekek a délután folyamán és az alvási időszakban tovább töltekezhessenek belőle, s másnap egy láthatatlanul kiépített érzelmi szállal térhessenek vissza a közösségbe, az együttes munkába. A mesészek vagy mesesarok mehhittséget árásszon, a mesehallgatás formája legyen kötetlen. A mesékből született rajzok, festmények, kézműves munkák kerüljenek ki az osztály falára, illetve állítsuk ki őket az osztályban, hogy a gyermekek kellő figyelmet és törődést érezzenek munkáikkal szemben. Utána gyűjtsük össze őket egyszerű papírmappákba, hogy év végén egyben átadhassuk munkáikat. A dramatizálások során törekedjünk az egyszerűsége, a könnyen elkészíthető jelmezre. Elég egy szép selyemanyag vagy egy papírból elkészített fejdísz. A gyermekek belső fantáziájuk segítségével és a szerepjáték iránti vágyuk felkeltésével úgyis élővé és színessé teszik azokat. Az itt adott példák mintaként szolgálnak a napi mesehallgatás feldolgozására. A lehetőségek tárháza természetesen végtelen. A mesehallgatás részletes leírása megtalálható a kézikönyv Mesehallgatás című részében.

Tanítói instrukciók

Ez a mese olyan osztálynak szól, ahol a gyerekekben fontos tudatosítani, hogy aprókat lépve, becsületesen nyered el nehéz küzdelmekben a jutalmadat. Ezért fontos kiemelni és nagyon részletesen elmondani a mese azon mozzanatait, amelyekben a madár visszaszerzéséről van szó. Ebben a mesében a küzdelem és a becsületesség elnyeri méltó jutalmát. Sárkány, ezüstmedve, tűzmadár. A sárkány hét feje az ősi tudás megszerzését jelképezi, a tűzmadár a halhatatlanságot, az emberi lélek elpusztíthatatlanságát. A rózsza a fényt, a szeretetet és az életet szimbolizálja.

A mese elmondása után adjunk lehetőséget a belső képek kivetítésére, önálló rajzban! Ne szabjuk meg, hogy miről szóljon a rajz, hagyjuk a gyerekeket szabadon ábrázolni! Ezzel megengedjük, hogy a bennük felhalmozódott belső képek a papírra kivetítve megszülethessenek.

Eszközök: rajzlap, színes ceruza, esetleg zsírkréta.

A megszületett rajzokból csináljunk kiállítást; együtt beszélgessünk arról, hogy ki melyik részletét rajzolta le a mesének. Fontos, hogy ne vonjunk le következtetéseket, ne magyarázzuk meg a mesét. Ezt bízzuk a gyerekekre és a mese mitikus hatására.

1. MELLÉKLET

A tűzmadár (népmese)

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény ember, s a szegény embernek három fia. Ennek a szegény embernek csak egy kicsi kertje volt, de ebben a kicsi kertben olyan gyönyörű szép rózsák termettek, hogy aki látta, megcsudálta. Volt abban a kertben egyéb virág is, olyan, amelyiknek az illatja hét mérföldre terjedt, olyan is, hogyha valaki hozzányúlt, megcsendült, s csengett, mint az aranycsengő. De nem sok öröme volt ennek a szegény embernek ebben a sok szép csodálatos virágban, mert éjnek idején berepült egy tűzmadár, akinek a tolla és a szárnya olyan volt, mintha lánggal égett volna, s mire észrevette magát a szegény ember, mire észrevették a fiai, egytől egyig lecsipkedte a virágokat, s vitte, senki sem tudta, merre.

Megpróbáltak mindent, hogy valami módon megőrizték a virágokat. Próbálta a szegény ember, de vagy elaludott, vagy ha el nem aludott, a tűzmadár lánggal égő tolla egy percre, kettőre elvette a szeme világát. Se meg nem lőhette, se meg nem foghatta a madarat. Ugyanígy járt a szegény embernek a két idősebb fia is.

Akkor aztán Laci próbált szerencsét, a legkisebb fiú. Egy hétig le sem hunyta a szemét, de a tűzmadár nem jött el. Hanem a hetedik éjjel egyszerre csak beröppent, s éppen arra a rózsabokorra szállott le, amelyik mellé Laci húzódott. Egyik kezével befogta a szemét, a másikkal a madár után kapott, de éppen csak egy toll maradt a kezében: a tűzmadár elrepült. Hát hiába, nem tudják megőrizni a rózsákat. Azt határozzák a legények, hogy elmennek hetedhét ország ellen, s addig meg nem nyugszanak, amíg valahol a tűzmadarat meg nem találják. Mennek, mendegélnek, s a hetedik nap egy rengeteg erdőbe érnek, rengeteg erdőben egy világos kertre találnak, ahol éppen olyan szép rózsák voltak, mint az ő kertjükben. A két idősebb legény nem állhatta meg, hogy be ne menjen a kertbe. Hiába beszélt Laci, bementek, s az egyik bokorról rózsát szakasztottak. Hát uram-teremtőm, abban a pillanatban megnyílik a föld, s kiugrik egy hétrőfös szakállú ember, megragadja a két legényt, szót sem szól, s viszi le magával az alsó világba. Laci egyedül maradt. Nem tudta, mit csináljon, merre menjen a bátyjai után. Gondolta, majd csak valahogy előkerülnek, vagy így, vagy úgy.

Ment tovább nagy búsan, s amint megy, mendegél, meglát egy rettentő magas sziklát s annak a sziklának a hasadékában egy kardot. Odamegy. Kihúzza a kardot, s ím, abban a pillanatban a kard után kiugrik egy hétfejű sárkány. No, Lacinak se kellett több. Neki a sárkánynak, s addig vagdalózik jobbra, balra, előre, hátra, míg a sárkánynak mind a hét fejét le nem vágta. A sárkánynak úgy ömlött a vére, mint a patak. Laci fogta magát, megmosakodott a sárkány vérében, s olyan erős lett, mint egy óriás. Akkor elindult be, a szikla hasadékán, de még kettőt sem lépett, jön szörnyű morgással szembe az ezüst-medve. Megnézik egymást, összekapnak: ropogott a csontja mind a kettőnek, de Laci erősebb volt, s úgy vágta földhöz a medvét, hogy megnyekkent belé. Azt mondta a medve:

- Látom, erősebb vagy, te legény. Hagyd meg az életemet, bizony, nem bánod meg. Kívánj akármit, minden kívánságodat teljesítem.
- Nem kívánok én egyebet – mondotta Laci –, csak vígy el a tűzmadárhoz.
- Ül fel a hátamra, viszlek.

Felül Laci a medve hátára, azzal megiramodik a rettentő nagy állat, vágatott a szélnél sebesebben, még a gondolatnál is sebesebben, egyszerre csak megállott egy kacsalábon forgó palota előtt, s mondotta Lacinak:

– Eredj, menj fel abba a várba, ott van a tűzmadár az üvegkalickában. Most alszik a várban mindenki, a király is, a katonái is, de úgy nyúlj bele a kalickába, hogy a kezed hozzá ne érjen, mert ha megcsendül, felébrednek az emberek, s nagy bajba kerülhetsz.

Felmegy Laci a palotába, meg is találja az üvegkalickát. Nyitva volt az ajtaja. Bedugja a kezét, de egy kicsit mégis hozzáért, s akkorát csendült a kalicka, hogy egyszeriben talpon termett az udvarban minden ember. Összeszaladnak az emberek, megfogják Lacit, viszik a király elé, s jelentik, hogy mit akart ez a legény.

– No – mondja a király –, most karóba húzhatnám a fejedet, de nem teszem, hanem még a tűzmadarat is neked adom, ha elhozod a vaskirály arany-sörényű paripáját.

Kimegy Laci, felül az ezüstmedvére, s mondja neki, hogy mit akar a tűzmadár gazdája.

– Jól van – mondja a medve –, könnyen elhozhatod, ha megfogadod az én szavamat. Annak a paripának mindig hátán az aranynyereg. Azt mondom hát, hogy a nyereghez hozzá ne nyúlj, mert ha úgy alusznak, mint a fekete föld, akkor is felébrednek, olyan nagyot csendül az a nyereg.

Még el sem mondta jóformán ezt az ezüstmedve, már ott is voltak, a vaskirály ajtaja előtt. A legények aludtak mind. Bemegy Laci az istállóba, eloldja a paripát a jászoltól, de amint vezette ki, hogy, hogy nem, hozzáért a nyereghez, s attól akkorát csendült, hogy egyszeribe felébredtek a kocsisok, tolvajt kiáltottak, megfogták Lacit, vitték a király elé. Azt mondja a király:

– No, te betyár, karóba húzhatnám a fejedet, de nem teszem, hanem azt parancsolom, indulj el mindjárt Tündérországba, hozd el onnét a tündérkirály leányát, aki a palotának éppen az ötvenedik szobájában lakik.

Felül Laci az ezüstmedve hátára, elvágatnak Tündérországba, felmegy a Tündérkirály palotájába. Keresztülmegy negyvenkilenc szobán, egy lelket sem talált. Bemegy az ötvenedik szobába, hát ott ül az aranylócán a tündér királykisasszony, s amint meglátta Lacit, mindjárt felszökött az aranylócáról, s azt mondta:

– Te az enyém, én a tied, ásó-kapa s a nagyharang válasszon el minket!

Hiszen örült is, búsult is ennek Laci. Egy szóval sem merete mondani, hogy nem magának viszi a tündér királykisasszonyt. Láta a medve Laci nagy szomorúságát, s mikor a vaskirály palotájához értek, azt mondta neki:

– Csak hagyjuk kint a királykisasszonyt, a többi bíz rád.

Abban a pillanatban az ezüstmedve megrázkódott, s szakasztott olyan tündérleány lett belőle, mint a tündér királykisasszony. Felment a palotába, Laci meg az aranyörényű paripán elvitte a tündér királykisasszonyt. De még oda sem ért ahhoz a várhoz, ahol a tűzmadár volt, már ott volt az ezüstmedve. A vaskirály szeme láttára visszaváltozott medvének, s elnyargalt, mint a sebes szél.

Örült Laci, hogy visszakért az ezüstmedve, de most meg az aranyörényű paripát sajnálta a királytól. Szerette volna, ha a paripa is megmarad, és a tűzmadarat is megkapja. Az ezüstmedve eltalálta a gondolatát. Megrázkódott, s éppen olyan aranyörényű paripa lett, mint a másik. Az igazi paripa kint maradt a királykisasszonnyal, Laci meg felvezette az ezüstmedvéből lett paripát a királyhoz. Hej, örült a király! Egyszeribe odaadta a tűzmadarat kalickástul, mindenestül. De az ezüstmedvéből lett paripa csak azt várta, hogy Laci jó messzire nyargaljon a tűzmadárral. Visszaváltozott medvének, s úgy otthagya a királyt, mintha ott se lett volna. Éppen abban az erdőben érte utol Lacit, ahol a bátyjait a hétrőfős szakállú ember levitte az alsó világba.

– Van-e még a szívednek kívánsága? – kérdezte a medve.

– Nincs egyéb, édes medvém, csak az az egy: szabadítsd meg a bátyáimat.

Ahogy ezt mondta, az ezüstmedve nagyot dobbantott a lábával, megnyílt a föld, s hopp, eltűnt. De még egy óra sem telt belé, kiugrott a föld alól: ott ült a hátán a két legény.

Most már szépen hazamehettek. Velük ment az ezüstmedve is. Többet el sem eresztették, mint az édes testvérüket, úgy tartották. A tűzmadár ezután nem pusztíthatta el a rózsákat, s a drága szép virágokkal tenger kincset szereztek. Olyan gyémántpalotát építtetett Laci, hogy abban jó szívvel ellakhatott a tündérkirály lánya. Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

Megértést segítő képek siket gyerekek számára

1. Virágos kert, benne sok színes virág és köztük egy olyan, ami apró harangra hasonlít.	2. Éjszaka van. A kép tetején színes tűzmadár csőrében virágokkal, alul a kert és a virágcsá- rak virág nélkül.	3. A kép tetején a tűzmadár csőrében rózsákkal. Középen a rózsabokor virágok nélkül. Alatta ül Laci, kezében a madár egy tolla.
4. Egy kert közepén egy gödör. Egy hosszú szakállú emberke két legényt húz a gödör felé. Laci kicsit távolabb áll és rémülten néz.	5. Laci áll a szikla mellett. Éppen most húzta ki a kardot, de a nyílásban már megjelent a sárkány egyik feje.	6. Laci verekszik az ezüstmedvével.
7. Laci ül a medve hátán, és velük szemben van a kacsalábon forgó kastély.	8. A kalitka ajtaja nyitva, Laci fogja a tűzmadár szárnyát. Laci arca ijedt. Laci karját fogja egy mérges király.	9. Laci arca megint rémült, fogja egy aranyörű paripa kantárját. Az ő karját pedig egy másik mérges király fogja.
10. Tündérkisasszony és Laci.	11. A kép egyik oldalán egy félig medve, félig tündér, a másik oldalán egy félig medve, félig paripa.	12. Két testvér ül a medve hátán, és jönnek ki a kertben a gödörből.
13. Egy gyönyörű palotában Laci, a medve, a két testvér, a tündér és az apjuk.		